

NÁRODNÍ REGISTR LÉČBY UŽIVATELŮ DROG

Začátkem roku 2015 dojde ke spuštění Národního registru léčby uživatelů drog v rámci rekonstrukce celého Národního zdravotního informačního systému ČR. Považujeme proto za užitečné shrnout význam a dosavadní stav sběru dat o klientech a výkonech adiktologických služeb ČR a seznámit čtenáře v základních obrysech s očekávaným vývojem v této oblasti v budoucnu.

● Proč jsou data o léčbě uživatelů drog důležitá

Údaje o počtu a charakteristikách klientů v různých typech služeb a léčby závislosti na návykových látkách jsou nezbytnou součástí popisu situace ve věcech drog, proto také tvoří jeden z klíčových indikátorů drogové epidemiologie. Jsou také zdrojem dat pro výzkumné projekty v oblasti odhadu celkové velikosti uživatelské populace, komorbidit, mortality apod.

Sledování žádostí o léčbu je součástí Drogového informačního systému ČR, který koordinuje Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (NMS). Léčba spolu se sociální reintegrací a harm reduction tvoří dva ze čtyř pilířů české protidrogové strategie. Bez sledování trendů v poskytování léčby a specializovaných služeb uživatelům drog si nelze tvorbu protidrogových, zdravotních nebo sociálních politik představit v národním ani v mezinárodním kontextu v EU nebo globálně. Na národní úrovni jsou data z léčby každoročně především součástí Výroční zprávy o situaci ve věcech drog NMS, na evropské úrovni je to Evropská zpráva o drogách, Statistický věstník a další výstupy Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA) a na globální úrovni Světová zpráva o drogách Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC).

● Dosavadní stav sběru dat o léčbě uživatelů drog

V ČR existují dosud dva centrální informační systémy zaměřené na shromažďování individuálních údajů o klientech v léčbě závislosti.

Prvním z nich je Registr žádostí o léčbu spojenou s užíváním drog, který vede od roku 1995 Hygienická služba, resp. Hygienická stanice hl. m. Prahy, kde tuto činnost zabezpečuje referát drogové epidemiologie. Sběr je celoplošný

a probíhá bez zákonného podkladu na bázi dobrovolnosti. V tomto informačním systému jsou rutinně sbírána data o nově evidovaných žadatelích o léčbu z řad uživatelů drog, od roku 2002 také data o všech léčených klientech v léčebných a poradenských centrech, kterých je v posledních letech celkem 250, největší podíl z nich tvoří nízkoprahové programy, které do systému také hlásí nejvyšší počet klientů.

Druhým informačním systémem je Národní registr uživatelů lékařsky indikovaných substitučních látek (NRULISL), který spravuje Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR), zaměřený pouze na substituční léčbu. Jde o celoplošný populační registr provozovaný ÚZIS ČR od roku 2000. Základním cílem zjišťování požadovaných údajů v tomto registru je možnost zdravotnických zařízení poskytujících substituční léčbu ověřit si před zahájením léčby, zda pacientovi již není poskytována substituční terapie v jiném zdravotnickém zařízení.

Kromě těchto specializovaných systémů sbírajících individuální údaje z léčby závislosti jsou k dispozici údaje z obecného informačního systému Hospitalizace a dále řada agregovaných údajů z ročních výkazů různých zdravotnických odborností, ze zpráv v rámci dotačního řízení, jejichž podkladem mohou být např. údaje o klientech a výkonech shromažďovaných pomocí aplikace UniData, kterou centrálně spravuje NMS.

● Národní registr léčby uživatelů drog

Národní registr léčby uživatelů drog (NRLUD) jako nový zdravotní registr integruje Registr žádostí o léčbu hygienické služby a NRULISL. Sdružení těchto dvou hlášených povinností do jedné by mělo přinést větší míru komfortu a zjednodušení pro hlásící zařízení. Práce na přípravě NRLUD začaly v letech 2010 a 2011, v roce 2011 byl legislativně zakotven v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách. Správcem NRLUD byl jmenován ÚZIS ČR. Po rozjezdu NRLUD v r. 2015 dojde k převedení údajů z obou stávajících informačních systémů do nového registru a k jejich zániku. Další hlášené povinnosti, zejména pro ÚZIS ČR, budou postupně zjednodušeny či zrušeny. Základní informace o NRLUD lze shrnout v následujících bodech:

- Statut registru zajistí vysoký standard správy údajů, bezpečnosti dat, podpory uživatelů a dalšího vývoje samotného registru.
- Jiné použití dat než pro epidemiologicko-statistické účely, tj. pro účely popisu drogové situace, je nezákonné a nemožné. Individuální osobní data pacientů/klientů nebudou dále předávána, registr nebude sloužit kontrolním nebo represivním účelům.
- Kromě hlášení substituční léčby nejsou v tomto registru používány identifikační údaje, registr tedy nebude shromažďovat jména, příjmení ani rodná čísla, data budou shromažďována pod vytvořeným kódem klienta.
- Registr shromažďuje základní socio-demografické údaje klientů/pacientů, údaje o užívaných návykových látkách, rizikovém chování, zdravotních a sociálních dopadech jejich užívání atd.
- Základem je hlášení zahájení léčby, ale umožňuje také hlášení ukončení léčby.
- Vkládání dat o pacientech/klientech bude probíhat buď přímo do individuálního elektronického formuláře, nebo v dávkách exportem z existujících systémů.
- Po spuštění registru, po přechodnou dobu a ve výjimečných případech, se počítá také s papírovou formou sběru dat, pokud technické podmínky nedovolí zařízení přejít na elektronický sběr. To znamená, že zařízení bude posílat papírové formuláře, tak jako dosud, na příslušnou KHS, kde bude formulář pořízen do systému. Tento způsob sběru ale bude postupně omezován.
- Výhodou registru je možnost sledování údajů o klientech/pacientech, kteří se léčí pro problémy s různými návykovými látkami – tj. s alkoholem, tabákem, nelegálními drogami, těkavými látkami nebo psychoaktivními léky. Tím dojde k integraci informací o pacientech/klientech různých částí a typů specializované adiktologické péče v ČR.

Všechny důležité dokumenty budou na začátku r. 2015 přístupné na webových stránkách ÚZIS ČR <http://www.uzis.cz/registry/narodni-zdravotni-registry/nr-lecby-uzivate-lu-drog>.

Plán rozjezdu registru je následující:

- od ledna 2015 – registrace zdravotnických zařízení,
- od cca 15. ledna 2015 – registrace zařízení sociálních služeb,
- úterý 24. února 2015 odpoledne – vypnutí NRULISL na 3 pracovní dny a víkend kvůli migraci dat,
- pondělí 2. března 2015 – spuštění NRLUD,
- od 2. března 2015 do 10. dubna 2015 – pilotní testování,
- do 30. dubna 2015 – vypořádání připomínek,
- do 1. června 2015 – přechod do produkčního provozu.

Zavádění každého informačního systému je provázeno počátečními problémy. Žádáme tedy všechny kolegy v léčebných a poradenských centrech o spolupráci a trpělivost. Věříme, že kvalitnější a úplnější údaje z léčby pomohou v ko-

nečném důsledku lépe vyhodnotit a prokázat efektivitu, kvalitu a dostupnost adiktologických služeb v ČR a také zlepšit pracovní podmínky profesionálů, kteří v nich pracují. Za organizace, které reprezentujeme, můžeme slíbit, že pro to uděláme maximum.

V Praze dne 5. prosince 2014

Ing. Blanka Nechanská,

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

MUDr. Viktor Mravčík, Ph.D.,

Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti

MUDr. Petr Popov, MHA,

Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP